

DODATEK NR 5

INFORMACJE NA TEMAT ZEWNĘTRZNYCH ŹRÓDEŁ
WSPARCIA, Z JAKICH BĘDZIE MOŻNA UZYSKAĆ
DOFINANSOWANIE NA REALIZACJĘ PLANÓW
GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ

wg stanu na dzień 01.02.2015r.

Poniżej przedstawiono zewnętrzne źródła wsparcia, z jakich będzie można uzyskać dofinansowanie na działania służące szeroko pojętej realizacji PGN z podziałem na instytucje pośredniczące, programy i formy pomocy oraz potencjalnych beneficjentów.

I. NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ (NFOŚiGW)

Do krajowych źródeł finansowania należą programy, które oferuje Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Podstawą do przyjmowania i rozpatrywania wniosków o dofinansowanie są programy priorytetowe, które określają zasady udzielania wsparcia oraz kryteria wyboru przedsięwzięć. W większości programów obowiązuje konkursowa formuła oceny złożonych projektów. Zarządzanie finansami NFOŚiGW przez programy priorytetowe gwarantuje transparentny, obiektywny i bezstronny proces przyznawania dofinansowania. Listę programów priorytetowych NFOŚiGW planowanych na przedstawiono poniżej.

POPRAWA JAKOŚCI POWIETRZA

- a) *Cel programu:* opracowanie programów ochrony powietrza i planów działań krótkoterminowych. Program wspiera realizację postanowień Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy (CAFE).
- b) *Budżet na realizację celu programu:* do 5 220 tys. zł.
- c) *Okres wdrażania:* program realizowany będzie w latach 2015 – 2018.
- d) *Formy dofinansowania:* dotacja.
- e) *Intensywność dofinansowania:* dofinansowanie w formie dotacji do 50 % kosztów kwalifikowanych.
- f) *Warunki dofinansowania:*
 - złożenie oceny poziomów substancji w powietrzu w danej strefie za rok poprzedni lub lata poprzednie, sporządzonej przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska (WIOŚ) w terminie do dnia 30 kwietnia każdego roku, wskazującej strefy, w których poziom substancji przekracza poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji, wskazanie ilości stref na danym terenie (wynikających z oceny WIOŚ), w stosunku do których powstał obowiązek opracowania programu ochrony powietrza,
 - zobowiązanie do opracowania programów ochrony powietrza i planów działań krótkoterminowych zgodnie z wymaganiami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 r. w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych (Dz. U. 2012 poz. 1028).
- g) *Beneficjenci:* województwa
- h) *Rodzaje przedsięwzięć:*
 - opracowanie programów ochrony powietrza,
 - opracowanie planów działań krótkoterminowych.

POPRAWA JAKOŚCI ENERGETYCZNEJ

LEMUR– Energooszczędne Budynki Użyteczności Publicznej

- a) *Cel programu:* zmniejszenie zużycia energii, a w konsekwencji ograniczenie lub uniknięcie emisji CO₂ w związku z projektowaniem i budową nowych energooszczędnych budynków użyteczności publicznej oraz zamieszkania zbiorowego.
- b) *Budżet na realizację celu programu:* do 290 000 tys. zł., w tym:
 - dla bezzwrotnych form dofinansowania – do 28 000 tys. zł,
 - dla zwrotnych form dofinansowania – do 262 000 tys. zł,
- c) *Okres wdrażania:* program realizowany będzie w latach 2015 - 2020, przy czym:

- zobowiązania (rozumiane jako podpisywanie umów) podejmowane będą do 2018r.,
 - środki wydatkowane będą do 2020 r.
- d) *Formy dofinansowania:*
- dotacja,
 - pożyczka.
- e) *Intensywność dofinansowania:*
- dofinansowanie w formie dotacji wynosi do 20%, 40% albo 60% kosztów wykonania i weryfikacji dokumentacji projektowej, w zależności od klasy energooszczędności projektowanego budynku (A,B,C).
 - dofinansowanie w formie pożyczki udziela się na budowę nowych energooszczędnych budynków użyteczności publicznej oraz zamieszkania zbiorowego i wynosi:
 - dla klasy A: do 1200 zł na 1 m²,
 - dla klasy B i C: do 1000 m²,
 - powierzchni użytkowej pomieszczeń o regulowanej temperaturze powietrza w budynku.
- f) *Warunki dofinansowania:*
- minimalny koszt całkowity przedsięwzięcia, ustalony na podstawie kosztorysu inwestorskiego wynosi 1 mln zł,
 - wnioskodawca może ubiegać się o udzielenie łącznie dotacji i pożyczki lub tylko samej pożyczki. Dofinansowaniu nie podlegają przedsięwzięcia zakończone tzn. takie, dla których została wydana ostateczna decyzja o pozwoleniu na użytkowanie przed dniem złożenia wniosku do NFOŚiGW o dofinansowanie przedsięwzięcia,
 - pożyczka może być udzielona na okres nie dłuższy niż 15 lat. Okres finansowania jest liczony od daty planowanej wypłaty pierwszej transzy pożyczki do daty planowanej spłaty ostatniej raty kapitałowej,
 - okres karencji: przy udzielaniu pożyczki może być stosowana karencja w spłacie rat kapitałowych liczona od daty wypłaty ostatniej transzy pożyczki do daty spłaty pierwszej raty kapitałowej, lecz nie dłuższa niż 18 miesięcy od daty zakończenia realizacji przedsięwzięcia,
 - wypłata transz pożyczki może nastąpić wyłącznie w formie refundacji,
 - jeżeli w budowanym budynku przewidziane jest prowadzenie działalności gospodarczej konkurencyjnej, w tym wynajmu, to:
 - dofinansowanie w części (proporcjonalnie) odpowiadającej powierzchni, na której prowadzona jest taka działalność, udzielane będzie jako pomoc publiczna i musi być zgodne z jej warunkami. W pozostałej części dofinansowanie nie będzie stanowiło pomocy publicznej,
 - Wnioskodawca może pomniejszyć wysokość dofinansowania proporcjonalnie do udziału powierzchni przeznaczonej na prowadzenie takiej działalności w całkowitej powierzchni budynku, pod warunkiem że powierzchnia na prowadzenie tej działalności nie przekracza 50% całkowitej powierzchni użytkowej budynku – wówczas dofinansowanie nie będzie stanowiło pomocy publicznej.
- g) *Beneficjenci:*
- podmioty sektora finansów publicznych, z wyłączeniem państwowych jednostek budżetowych,
 - samorządowe osoby prawne, spółki prawa handlowego, w których jednostki samorządu terytorialnego posiadają 100% udziałów lub akcji i które powołane są do realizacji zadań własnych j.s.t. wskazanych w ustawach,
 - organizacje pozarządowe, w tym fundacje i stowarzyszenia, a także kościoły i inne związki wyznaniowe wpisane do rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych oraz kościelne osoby prawne, które realizują zadania publiczne na podstawie odrębnych przepisów.
- h) *Rodzaje przedsięwzięć:* inwestycje polegające na projektowaniu i budowie lub tylko budowie, nowych budynków użyteczności publicznej i zamieszkania zbiorowego.

Dopłata do kredytów na budowę domów energooszczędnych

- a) *Cel programu:* oszczędność energii i ograniczenie lub uniknięcie emisji CO₂ poprzez dofinansowanie przedsięwzięć poprawiających efektywność wykorzystania energii w nowobudowanych budynkach mieszkalnych.
- b) *Budżet:* planowane zobowiązania dla bezzwrotnych form dofinansowania wynoszą 300 mln zł.
- c) *Okres wdrażania programu:* program jest wdrażany w latach 2013 – 2022, przy czym:
- alokacja środków (kwota dotacji w planowanych do zawarcia umowach kredytu):
 - 100 mln zł – w latach 2013 – 2015,
 - 200 mln zł – w latach 2016 – 2018,z zastrzeżeniem, że mogą następować przesunięcia alokacji środków między ww. okresami, w zależności od poziomu wykorzystania przez banki limitu środków na częściowe spłaty kapitału kredytu.
 - Wydatkowanie środków w terminie do 31.12.2022 roku.
- d) *Formy dofinansowania:* dotacja na częściową spłatę kapitału kredytu bankowego realizowana za pośrednictwem banku na podstawie umowy o współpracy zawartej z NFOŚiGW.
- e) *Wysokość dofinansowania:*
- uzależniona jest od uzyskanego wskaźnika rocznego jednostkowego zapotrzebowania na energię użytkową do celów ogrzewania i wentylacji (EUco) oraz od spełnienia szeregu innych warunków, w tym dotyczących sprawności instalacji grzewczej i przygotowania wody użytkowej.
 - Wysokość dofinansowania wynosi:
 - w przypadku domów jednorodzinnych:
 - standard NF40 – EUco ≤ 40 kWh/(m²*rok) – dotacja 30 000 zł brutto,
 - standard NF15 – EUco ≤ 15 kWh/(m²*rok) – dotacja 50 000 zł brutto,
 - w przypadku lokali mieszkalnych w budynkach wielorodzinnych:
 - standard NF40 – EUco ≤ 40 kWh/(m²*rok) – dotacja 11 000 zł brutto,
 - standard NF15 – EUco ≤ 15 kWh/(m²*rok) – dotacja 16 000 zł brutto.
- f) *Warunki dofinansowania:*
- Dopłaty do kredytów na realizację przedsięwzięć udzielane są w ramach limitu przyznanego bankowi przez NFOŚiGW,
 - Kwota kredytu przeznaczonego na pokrycie kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia musi być wyższa od kwoty wnioskowanej dotacji,
 - Wypłata kredytu na realizację przedsięwzięcia następuje zgodnie z zasadami i warunkami obowiązującymi w banku dla kredytów na budowę lub zakup domów i mieszkań oraz umową o współpracy zawartą przez NFOŚiGW z bankami,
 - Bank ustanawia zabezpieczenie udzielonego kredytu z dotacją. Bank gwarantuje zwrot środków z dotacji na rzecz NFOŚiGW w przypadkach określonych w umowie o współpracy zawartej między NFOŚiGW i bankiem,
 - Warunki współpracy, w tym tryb i terminy przekazywania bankom przez NFOŚiGW środków na dotacje na częściowe spłaty kapitału kredytów szczegółowo określają umowy o współpracy zawarte przez NFOŚiGW z bankami,
 - Zakończenie realizacji przedsięwzięcia musi nastąpić w terminie do 3 lat od dnia podpisania umowy kredytu,
 - Dofinansowaniu nie podlegają przedsięwzięcia zrealizowane przed dniem zawarcia umowy o kredyt objęty dotacją ze środków NFOŚiGW,
 - Wypłata dotacji następuje po zrealizowaniu przedsięwzięcia wraz z potwierdzeniem uzyskania efektu ekologicznego, rozumianego jako potwierdzenie osiągnięcia standardu energetycznego,
 - Beneficjent zobowiązany jest do ponoszenia należności publiczno prawnych związanych z realizacją przedsięwzięcia, w szczególności do uiszczenia należnego podatku dochodowego związanego z udzielonym ze środków NFOŚiGW dofinansowaniem przedsięwzięcia,
 - Beneficjent może otrzymać jedną dopłatę do kredytu w ramach programu,

- Na przedsięwzięcie może być udzielona jedna dopłata do kredytu w ramach programu.
- g) *Beneficjenci:*
- osoby fizyczne dysponujące prawomocnym pozwoleniem na budowę oraz posiadające prawo do dysponowania nieruchomością, na której będą budowały budynek mieszkalny. Przez „dysponowanie” nieruchomością należy rozumieć:
 - prawo własności (w tym współwłasność),
 - użytkowanie wieczyste,
 - osoby fizyczne dysponujące uprawnieniem do przeniesienia przez dewelopera na swoją rzecz prawa własności nieruchomości, wraz z domem jednorodzinnym, który deweloper na niej wybuduje albo użytkowania wieczystego nieruchomości gruntowej i własności domu jednorodzinnego, który będzie na niej posadowiony i stanowić będzie odrębną nieruchomość albo własności lokalu mieszkalnego. Przez dewelopera rozumie się także spółdzielnię mieszkaniową.
- h) *Rodzaje przedsięwzięć:*
- budowa domu jednorodzinnego,
 - zakup nowego domu jednorodzinnego,
 - zakup lokalu mieszkalnego w nowym budynku mieszkalnym wielorodzinnym.
- Przez dom jednorodzinny należy rozumieć budynek wolno stojący albo samodzielną część domu bliźniaczego albo szeregowego, przeznaczony i wykorzystywany na cele mieszkaniowe beneficjenta, co najmniej w połowie powierzchni całkowitej.

Inwestycje energooszczędne w małych i średnich przedsiębiorstwach

- a) *Cel programu:* ograniczenie zużycia energii w wyniku realizacji inwestycji w zakresie efektywności energetycznej i zastosowania odnawialnych źródeł energii w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw. W rezultacie realizacji programu nastąpi zmniejszenie emisji CO₂.
- b) *Budżet:* planowane zobowiązania dla bezzwrotnych form dofinansowania wynoszą 60 000 tys. zł.
- c) *Okres wdrażania programu:*
- Okres wdrażania w latach 2014 – 2016,
 - Alokacja środków w latach 2014 – 2015,
 - Wydatkowanie środków: do 31.12.2016 roku.
- d) *Formy dofinansowania:* dotacje na częściowe spłaty kapitału kredytów bankowych realizowane za pośrednictwem banku na podstawie umowy o współpracę zawartej z NFOŚiGW.
- e) *Intensywność dofinansowania:*
- 10% kapitału kredytu bankowego wykorzystanego na sfinansowanie kosztów kwalifikowanych przedsięwzięć obejmujących realizację działań inwestycyjnych w zakresie poprawy efektywności energetycznej,
 - 10% kapitału kredytu bankowego, wykorzystanego na sfinansowanie kosztów kwalifikowanych przedsięwzięć obejmujących realizację działań inwestycyjnych w zakresie termomodernizacji budynku/ów,
 - 15% kapitału kredytu bankowego, wykorzystanego na sfinansowanie kosztów kwalifikowanych przedsięwzięć, w przypadku, gdy inwestycja została poprzedzona audytem energetycznym. Zakres rzeczowy zrealizowanego przedsięwzięcia musi wynikać z przeprowadzonego audytu energetycznego,
 - dodatkowo do 15% kapitału kredytu bankowego na pokrycie poniesionych kosztów wdrożenia systemu zarządzania energią (SZE), jednak nie więcej niż 10 000 złotych, jeśli w ramach zrealizowanego przedsięwzięcia beneficjent wdroży SZE według zasad określonych przez NFOŚiGW.
- f) *Warunki dofinansowania*
- warunki dla beneficjentów:
 - wysokość kredytu z dotacją wynosi do 100% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia,
 - kwota kredytu może przewyższać wysokość kosztów kwalifikowanych. Dotacją objęta jest

- wyłącznie część kredytu wykorzystana na koszty kwalifikowane przedsięwzięcia,
 - wypłata dotacji następuje po zrealizowaniu przedsięwzięcia oraz zweryfikowaniu osiągnięcia efektu rzeczowego i ekologicznego,
 - dofinansowaniu nie podlegają przedsięwzięcia zakończone przed dniem zawarcia umowy o kredyt, objętej dotacją ze środków NFOŚiGW,
 - dotacje na częściowe spłaty kapitału bankowego będą udzielane zgodnie z zasadami dopuszczalności pomocy publicznej,
 - przy przeliczaniu kredytu z dotacją, stanowiącego równowartość w złotych polskich stosuje się średni kurs NBP z dnia podpisania umowy o kredyt,
 - dla Inwestycji LEME oraz Inwestycji Wspomaganych budynek/ki zgłoszony/e do termomodernizacji winien/ny pozostawać w dysponowaniu beneficjenta, na podstawie jednej z następujących form władania nieruchomością: prawo własności, użytkowanie wieczyste, użytkowanie, najem lub dzierżawa, z tym, że umowa użytkowania, najmu oraz dzierżawy musi obowiązywać w okresie nie krótszym niż do końca planowanego okresu trwałości przedsięwzięcia.
- g) *Beneficjenci*: prywatne podmioty prawne (przedsiębiorstwa) utworzone na mocy polskiego prawa i działające w Polsce. Beneficjent musi spełniać definicję mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw zawartą w zaleceniu Komisji z dnia 6 maja 2003r. dotyczącym definicji mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (Dz. Urz. WE L 124 z 20.5.2003, s. 36).
- h) *Rodzaje przedsięwzięć*: w ramach programu do dofinansowania kwalifikują się następujące przedsięwzięcia:
- Inwestycje LEME - przedsięwzięcia obejmujące realizację działań inwestycyjnych w zakresie:
 - poprawy efektywności energetycznej i/lub zastosowania odnawialnych źródeł energii,
 - termomodernizacji budynku/ów i/lub zastosowania odnawialnych źródeł energii, realizowane poprzez zakup materiałów/urządzeń/technologii zamieszczonych na Liście LEME.
- Dotyczy przedsięwzięć, których finansowanie w formie kredytu z dotacją nie przekracza 250 000 euro.
- Inwestycje Wspomagane - przedsięwzięcia obejmujące realizację działań inwestycyjnych, które nie kwalifikują się jako Inwestycje LEME, w zakresie:
 - poprawy efektywności energetycznej i/lub odnawialnych źródeł energii w wyniku których zostanie osiągnięte min. 20% oszczędności energii,
 - termomodernizacji budynku/ów i/lub odnawialnych źródeł energii w wyniku których zostanie osiągnięte minimum 30% oszczędności energii.
- Dotyczy przedsięwzięć, których finansowanie w formie kredytu z dotacją nie przekroczy 1 000 000 euro.

WSPIERANIE ROZPROSZONYCH, ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII

BOCIAN – rozproszone, odnawialne źródła energii

- a) *Cel programu*: ograniczenie lub uniknięcie emisji CO₂ poprzez zwiększenie produkcji energii z instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii
- b) *Budżet na realizację celu programu*: do 570 000 tys. zł.
- c) *Okres wdrażania*: program realizowany będzie w latach 2015 - 2023, przy czym:
- zobowiązania (rozumiane jako podpisywanie umów) podejmowane będą do 2020 r.,
 - środki wydatkowane będą do 2023 r.
- d) *Formy dofinansowania*: pożyczka
- e) *Intensywność dofinansowania*: dofinansowanie w formie pożyczki do 85 % kosztów kwalifikowanych
- f) *Warunki dofinansowania*:
- kwota pożyczki: do 40 mln zł, z zastrzeżeniem poziomu intensywności dofinansowania określonego w programie,

- oprocentowanie WIBOR 3M, nie mniej niż 2 % (w skali roku). Odsetki z tytułu oprocentowania spłacane są na bieżąco w okresach kwartalnych. Pierwsza spłata na koniec kwartału kalendarzowego, następującego po kwartale, w którym wypłacono pierwszą transzę środków,
 - pożyczka może być udzielona na okres nie dłuższy niż 15 lat. Okres finansowania jest liczony od daty planowanej wypłaty pierwszej transzy pożyczki do daty planowanej spłaty ostatniej raty kapitałowej,
 - okres karencji: przy udzielaniu pożyczki może być stosowana karencja w spłacie rat kapitałowych liczona od daty wypłaty ostatniej transzy pożyczki do daty spłaty pierwszej raty kapitałowej, lecz nie dłuższa niż 18 miesięcy od daty zakończenia realizacji przedsięwzięcia,
 - wypłata transz pożyczki może nastąpić wyłącznie w formie refundacji,
 - pożyczka nie podlega umorzeniu,
 - w przypadkach, gdy dofinansowanie stanowi pomoc publiczną, jest ono udzielane zgodnie z regulacjami dotyczącymi pomocy publicznej.
- g) *Beneficjenci*: przedsiębiorcy w rozumieniu art. 4 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, podejmujący realizację przedsięwzięć z zakresu odnawialnych źródeł energii na terenie Rzeczypospolitej Polskiej
- h) *Rodzaje przedsięwzięć*
- budowa, rozbudowa lub przebudowa instalacji odnawialnych źródeł energii o mocach mieszczących się konkretnych przedziałach,
 - w ramach programu mogą być realizowane instalacje hybrydowe, przy czym ich moce muszą mieścić się w określonych kryteriach,
 - w ramach programu mogą być dodatkowo wspierane systemy magazynowania energii towarzyszące inwestycjom OZE o mocach nie większych niż 10-krotność mocy zainstalowanej dla każdego ze źródeł OZE, w szczególności:
 - magazyny ciepła,
 - magazyny energii elektrycznej.

PROSUMENT - linia dofinansowania z przeznaczeniem na zakup i montaż mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii

- a) *Cel programu*: ograniczenie lub uniknięcie emisji CO₂ w wyniku zwiększenia produkcji energii z odnawialnych źródeł, poprzez zakup i montaż małych instalacji lub mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii, do produkcji energii elektrycznej lub ciepła i energii elektrycznej dla osób fizycznych oraz wspólnot lub spółdzielni mieszkaniowych.
- b) *Budżet na realizację celu programu*: do 681 000 tys. zł., w tym:
- dla bezzwrotnych form dofinansowania – do 199 800 tys. zł.,
 - dla zwrotnych form dofinansowania – do 481 200 tys. zł.
- c) *Okres wdrażania*: program realizowany będzie w latach 2015 - 2022, przy czym:
- zobowiązania (rozumiane jako podpisywanie umów) podejmowane będą do 2020 r.,
 - środki wydatkowane będą do 2022 r.
- d) *Formy dofinansowania*:
- pożyczka,
 - dotacja.
- e) *Intensywność dofinansowania*: dofinansowanie w formie pożyczki wraz z dotacją łącznie do 100% kosztów kwalifikowanych instalacji wchodzących w skład przedsięwzięcia. Dotacja w zależności od rodzaju instalacji wyniesie do 15% lub do 30%.
- f) *Warunki dofinansowania*:
- kwota pożyczki wraz z dotacją : od 1 000 tys. Zł,
 - pożyczka udzielana jest łącznie z dotacją,
 - oprocentowanie stałe 1% w skali roku. Odsetki z tytułu oprocentowania spłacane są na bieżąco w okresach kwartalnych. Pierwsza spłata na koniec kwartału kalendarzowego następującego po kwartale, w którym wypłacono pierwszą transzę środków,

- pożyczka może być udzielona na okres nie dłuższy niż 15 lat. Okres finansowania jest liczony od daty pierwszej planowanej wypłaty transzy pożyczki do daty planowanej spłaty ostatniej raty kapitałowej,
- okres karencji: przy udzielaniu pożyczki może być stosowana karencja w spłacie rat kapitałowych liczona od daty wypłaty ostatniej transzy pożyczki do daty spłaty pierwszej raty kapitałowej, lecz nie dłuższa niż 6 miesięcy od daty zakończenia realizacji przedsięwzięcia,
- wypłata transz pożyczki może nastąpić w formie zaliczek i/lub refundacji albo wyłącznie w formie refundacji,
- pożyczka nie podlega umorzeniu,
- maksymalny okres realizacji przedsięwzięcia wynosi 24 miesiące od daty zawarcia z beneficjentem umowy o dofinansowanie,
- dofinansowaniu nie podlegają instalacje zakończone przed dniem złożenia NFOŚiGW wniosku o dofinansowanie,
- warunkiem wypłaty środków pożyczki będzie przedłożenie w NFOŚiGW przez beneficjenta umowy z wybranym wykonawcą lub wykonawcami, zawierającej m.in.:
 - zobowiązanie do montażu instalacji zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i zaleceniami producenta,
 - potwierdzenie przez wykonawcę spełnienia wszystkich kryteriów programu priorytetowego,
 - określenie przez wykonawcę gwarantowanej wielkości rocznego uzysku energii z instalacji, który to parametr może służyć do weryfikacji działania instalacji poprzez porównanie ze wskazaniami liczników wyprodukowanej energii,
 - odpowiedzialność wykonawcy z tytułu rękojmi w okresie 3 lat od daty uruchomienia instalacji,
- wymagana jest wysoka jakość instalowanych urządzeń oraz gwarancja producentów głównych elementów na okres nie krótszy niż 5 lat od daty uruchomienia instalacji,
- beneficjent zobowiązany jest do przekazywania danych o wielkości produkcji energii ze źródeł odnawialnych zgodnie z warunkami określonymi w umowie o dofinansowanie,
- instalacje, jeśli tego wymagają warunki odnośnie danego typu urządzeń, nie będą wykorzystywane przez beneficjenta do wytwarzania energii elektrycznej lub ciepła na potrzeby własne ani na sprzedaż,
- w okresie trwałości, beneficjent udostępni te instalacje, wyłącznie na rzecz osób fizycznych posiadających prawo do dysponowania budynkiem mieszkalnym jednorodzinnym, wspólnot lub spółdzielni mieszkaniowych zarządzających budynkami wielorodzinnymi,
- udostępniając instalacje dofinansowane w ramach programu, beneficjent weryfikuje, czy takie udostępnienie stanowi pomoc publiczną dla odbiorcy, a jeśli tak, beneficjent zobowiązany jest do zapewnienia jego zgodności z przepisami dotyczącymi pomocy publicznej. W takiej sytuacji, beneficjent wypełnia także inne obowiązki podmiotu udzielającego pomocy publicznej,
- na jeden budynek mieszkalny może być udzielone jedno dofinansowanie w ramach programu.

g) *Beneficjenci*: jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki.

h) *Rodzaje przedsięwzięć*:

- Przedsięwzięcie polegające na zakupie i montażu małych instalacji lub mikroinstalacji odnawialnych źródeł do produkcji energii elektrycznej lub do produkcji ciepła i energii elektrycznej, na potrzeby istniejących lub będących w budowie budynków mieszkalnych jednorodzinnych lub wielorodzinnych,
- finansowane będą następujące instalacje do produkcji energii elektrycznej lub do produkcji ciepła i energii elektrycznej:
 - źródła ciepła opalane biomasą - o zainstalowanej mocy cieplnej do 300 kWt,
 - pompy ciepła - o zainstalowanej mocy cieplnej do 300 kWt,

- kolektory słoneczne - o zainstalowanej mocy cieplnej do 300 kWt,
 - systemy fotowoltaiczne - o zainstalowanej mocy elektrycznej do 40kWp,
 - małe elektrownie wiatrowe - o zainstalowanej mocy elektrycznej do 40kWe,
 - mikrokogeneracja - o zainstalowanej mocy elektrycznej do 40 kWe,
- przeznaczone dla budynków mieszkalnych znajdujących się na terenie jednostki samorządu terytorialnego lub związku jednostek samorządu terytorialnego będącej beneficjentem programu.

GIS - System Zielonych Inwestycji.

- a) *Cel programu:* ograniczenie lub uniknięcie emisji CO₂ **poprzez dofinansowanie przedsięwzięć poprawiających efektywność wykorzystania energii przez budynki użyteczności publicznej.**
- b) *Budżet:*
- Dla bezzwrotnych form dofinansowania – 347 526,0 tys. zł,
 - Dla zwrotnych form dofinansowania – 464 857,7 tys. zł.
- c) *Okres wdrażania:*
- Program jest wdrażany w latach 2010 –2017,
 - Alokacja środków w latach 2010 –2016,
 - Wydatkowanie środków: do 31.12.2016 roku.
- d) *Formy dofinansowania*
- dotacja,
 - pożyczka.
- e) *Intensywność dofinansowania:*
- dofinansowanie w formie dotacji ze środków innych niż środki GIS: do 30% kosztów kwalifikowanych,
 - dofinansowanie w formie dotacji ze środków GIS: do 50% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia, jednak nie większe niż intensywność dofinansowania określona w umowach sprzedaży jednostek przyznanej emisji,
 - dofinansowanie ze środków wyodrębnionych na pomoc techniczną GIS może być przeznaczone wyłącznie na określone koszty i wyniesie do 40 % tych kosztów,
 - dofinansowanie w formie pożyczki: do 60% kosztów kwalifikowanych, przy czym łączne dofinansowanie w formie dotacji i pożyczki nie może być wyższe niż 95% kosztów kwalifikowanych,
 - na przedsięwzięcie może zostać udzielone dofinansowanie uzupełniające w formie dotacji z innych środków NFOŚiGW w wysokości do 20% kosztów kwalifikowanych, w celu lepszego wydatkowania środków GIS oraz w celu zachowania równego traktowania beneficjentów programu. Udzielenie dofinansowania uzupełniającego nie może spowodować przekroczenia łącznej intensywności dofinansowania bezzwrotnego w przedsięwzięciu ponad poziom 50% kosztów kwalifikowanych.
- f) *Warunki dofinansowania:*
- dotacja może być udzielona ze środków GIS lub innych środków NFOŚiGW
 - udzielenie dofinansowanie ze środków wyodrębnionych na pomoc techniczną GIS może dotyczyć tylko przedsięwzięć dofinansowanych ze środków GIS i o ile regulamin konkursu tak przewiduje,
 - w przypadku projektów dofinansowywanych ze środków GIS otrzymanie pożyczki ze środków NFOŚiGW jest uwarunkowane otrzymaniem dotacji ze środków GIS,
 - minimalny koszt całkowity przedsięwzięcia powyżej 2 mln zł. W przypadku projektów grupowych łączny koszt całkowity przedsięwzięcia wynikający z umowy o dofinansowanie w formie dotacji i pożyczki lub pożyczki musi być wyższy niż 5 mln zł. Dopuszcza się zmniejszenie wysokości kosztu całkowitego po złożeniu wniosku o dofinansowanie, jeżeli nastąpiło ono w wyniku przeprowadzonych procedur przetargowych – takie zmniejszenie wysokości kosztu całkowitego

nie powoduje odmowy dofinansowania,

- dofinansowanie nie może być przyznane przedsięwzięciom, które znalazły się na podstawowej liście rankingowej Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko lub uzyskały dofinansowanie ze środków NFOŚiGW w ramach innych programów,
- dofinansowanie w formie pożyczek:
 - oprocentowanie zmienne WIBOR 3M + 50 pkt bazowych (w skali roku). Odsetki z tytułu oprocentowania spłacane są na bieżąco w okresach kwartalnych. Pierwsza spłata na koniec kwartału kalendarzowego, następującego po kwartale, w którym wypłacono pierwszą transzę środków,
 - pożyczka może być udzielona na okres nie dłuższy niż 15 lat liczony od daty pierwszej planowanej wypłaty transzy pożyczki,
 - okres karencji: przy udzielaniu pożyczki może być stosowana karencja w spłacie rat kapitałowych liczona od daty wypłaty ostatniej transzy pożyczki, lecz nie dłuższa niż 18 miesięcy od daty zakończenia realizacji przedsięwzięcia,
 - pożyczka nie podlega umorzeniu.

g) *Beneficjenci:*

- jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki,
- podmioty świadczące usługi publiczne w ramach realizacji zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego niebędące przedsiębiorcami,
- Ochotnicza Straż Pożarna,
- uczelnie w rozumieniu ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz instytuty badawcze,
- samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej oraz podmioty lecznicze prowadzące przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55 Kodeksu cywilnego w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych,
- organizacje pozarządowe, Kościoły i inne związki wyznaniowe wpisane do rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych oraz kościelne osoby prawne,
- podmiot lub jednostka, będąca stroną umowy pożyczki w projekcie grupowym.

h) *Rodzaje przedsięwzięć:*

- dofinansowanie może być udzielone na realizację przedsięwzięć w budynkach użyteczności publicznej, przez które należy rozumieć budynki przeznaczone do pełnienia następujących funkcji: administracji samorządowej, ochrony przeciwpożarowej realizowanej przez OSP, kultury, kultu religijnego, oświaty, nauki, służby zdrowia, opieki społecznej i socjalnej, a także budynkach zamieszkania zbiorowego przeznaczonych do okresowego pobytu ludzi poza stałym miejscem zamieszkania (w szczególności: internaty, domy studenckie), a także budynkach do stałego pobytu ludzi (w szczególności: domy rencistów lub emerytów, domy dziecka, domy opieki, domy zakonne, klasztory), termomodernizacja budynków użyteczności publicznej, w tym zmiany wyposażenia obiektów w urządzenia o najwyższych, uzasadnionych ekonomicznie standardach efektywności energetycznej związanych bezpośrednio z prowadzoną termomodernizacją obiektów w szczególności:
 - ocieplenie obiektu,
 - wymiana okien,
 - wymiana drzwi zewnętrznych,
 - przebudowa systemów grzewczych (wraz z wymianą źródła ciepła),
 - wymiana systemów wentylacji i klimatyzacji,
 - przygotowanie dokumentacji technicznej dla przedsięwzięcia,
 - zastosowanie systemów zarządzania energią w budynkach,
 - wykorzystanie technologii odnawialnych źródeł energii;
 - wymiana oświetlenia wewnętrznego na energooszczędne (jako dodatkowe zadania realizowane równolegle z termomodernizacją obiektów).

AGENCJA RESTRUKTURYZACJI I MODERNIZACJI ROLNICTWA (ARIMR)

PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH (PROW).

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020 jest podstawowym elementem II filara Wspólnej Polityki Rolnej i jest też jedną z części Umowy Partnerstwa, która została przyjęta przez Radę Ministrów i przesłana Komisji Europejskiej 10 stycznia 2014 r.

Celem głównym „PROW 2014 – 2020” jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. **Jednym z sześciu priorytetów programu jest wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym.**

Planuje się, że łączne środki publiczne przeznaczone na realizację PROW 2014-2020 wyniosą 13 513 295 000 euro, w tym 8 598 280 814 z budżetu UE (EFRROW) i 4 915 014 186 euro wkładu krajowego.

Z działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, w ramach szeroko rozumianej gospodarki niskoemisyjnej, ze środków polityki spójności (PS) w zakresie energetyki będą realizowane projekty obejmujące wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych i rozwoju sieci dla OZE.

W PS w obszarze OZE przewidywana jest budowa jednostek wytwarzania energii wykorzystujących energię wiatru, biomasę i biogaz, a także energię słońca, geotermii oraz wody wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej. Z uwagi na niedostateczny poziom rozwoju sieci elektroenergetycznej w Polsce, w stosunku do nagłego wzrostu potrzeb przesyłu mocy, wynikających z planowanych inwestycji w zakresie OZE, wsparcie zostanie skierowane też na projekty dotyczące budowy oraz modernizacji sieci umożliwiających przyłączanie jednostek wytwarzania energii z OZE do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego.

Wsparcie polityki spójności w obszarze OZE będzie dostępne w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (POLiŚ) jak również w regionalnych programach operacyjnych. Planuje się, że energetyka prosumencka będzie wspierana w ramach RPO, natomiast w ramach POLiŚ będą wspierane projekty o większej mocy wytwórczej.

MINISTERSTWO ŚRODOWISKA

PROGRAM INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO (POLiŚ)

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 (POLiŚ 2014-2020) to krajowy program wspierający gospodarkę niskoemisyjną, ochronę środowiska, przeciwdziałanie i adaptację do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczny. POLiŚ 2014-2020 będzie kontynuował główne kierunki inwestycji określone w jego poprzedniku – POLiŚ 2007-2013. Dotyczą one przede wszystkim rozwoju infrastruktury technicznej kraju w najważniejszych sektorach gospodarki.

Celem programu jest poprawa atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej.

Najważniejszymi beneficjentami POLiŚ 2014-2020 będą podmioty publiczne - w tym jednostki samorządu terytorialnego oraz podmioty prywatne - przede wszystkim duże przedsiębiorstwa.

Głównym źródłem finansowania POLiŚ 2014-2020 będzie Fundusz Spójności (FS), którego podstawowym celem jest wspieranie rozwoju europejskich sieci transportowych oraz ochrony środowiska w krajach UE. Dodatkowo przewiduje się wsparcie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR).

Na działania związane ze środowiskiem planuje się przeznaczyć 3 808,2 mln euro, poza tym na kwestie docelowo energetyczne wygenerowano 2 528,4 mln euro.

URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY DLA WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO NA LATA 2014-2020 (RPO WD 2014-2020)

Jednym z głównych celów „Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020” jest poprawa stanu infrastruktury energetycznej regionu poprzez modernizację sieci dystrybucji energii w celu zmniejszenia strat i zapewnienia bezpieczeństwa dostaw energii. Istotne jest również zmniejszenie udziału paliw stałych oraz uwzględnienie wymagań ochrony środowiska w procesie wytwarzania energii.

W ramach planowanych działań związanych z gospodarką niskoemisyjną wyodrębniono 5 priorytetów inwestycyjnych. Łączna wartość dofinansowania wyniesie 356 mln euro. Projekty dotyczące efektywności energetycznej oceniane będą głównie poprzez pryzmat kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych. Poza tym o wsparciu takich projektów decydować będą także inne osiągnięte rezultaty w stosunku do planowanych nakładów finansowych np. wielkość redukcji CO₂. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące realizację zasady zrównoważonego rozwoju.

1.1. Produkcja i dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych

- a) *Cel priorytetu:* zwiększony poziom produkcji energii ze źródeł odnawialnych w województwie dolnośląskim.
- b) *Wsparcie Unii Europejskiej:* 55 608 280 euro
- c) *Kierunki wsparcia:* Wsparciem objęte będą przedsięwzięcia polegające na budowie oraz modernizacji (w tym zakup niezbędnych urządzeń) infrastruktury służącej wytwarzaniu energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, np.: energii słonecznej, energii wiatru, energii geotermalnej i biopaliw (biogaz, biomasa, bioolej- jedynie II i III generacji), energii spadku wody (wyłącznie na już istniejących budowlach piętrzących, wyposażonych w hydroelektrownie, przy jednoczesnym zapewnieniu pełnej drożności budowli dla przemieszczeń fauny wodnej), mające na celu produkcję energii elektrycznej i/lub ciepłej wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej, z wyłączeniem źródeł w układzie wysokosprawnej kogeneracji i trigeneracji. W ramach priorytetu finansowana będzie również budowa i modernizacja sieci elektroenergetycznej umożliwiającej przyłączanie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych do systemów dystrybucyjnych i Krajowego Systemu Elektroenergetycznego.
- d) *Beneficjenci:*
 - jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
 - jednostki organizacyjne jednostek samorządów terytorialnych,
 - jednostki sektora finansów publicznych, inne niż wymienione powyżej,
 - przedsiębiorstwa energetyczne, w tym małe i średnie przedsiębiorstwa i przedsiębiorstwa sektora ekonomii społecznej,
 - organizacje pozarządowe,
 - spółdzielnie mieszkaniowe i wspólnoty mieszkaniowe,
 - towarzystwa budownictwa społecznego,
 - grupy producentów rolnych,
 - jednostki naukowe,
 - uczelnie/szkoły wyższe ich związki i porozumienia,
 - organy administracji rządowej w zakresie związanym z prowadzeniem szkół,
 - PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,

- kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych.
- podmiot wdrażający instrument finansowy.

- e) *Wybór projektów do dofinansowania:* będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kluczowe w ramach oceny projektów będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych. Poza tym o wsparciu takich projektów decydować będą także inne osiągnięte rezultaty w stosunku do planowanych nakładów finansowych (np. wielkość redukcji CO₂). Jednym z czynników branych pod uwagę przy wyborze takich inwestycji do wsparcia, będzie koncepcja opłacalności, czyli najlepszego stosunku wielkości środków unijnych przeznaczonych na uzyskanie 1 MWh energii lub 1 MW mocy zainstalowanej wynikających z budowy danej instalacji. W trakcie oceny będą brane pod uwagę również aspekty dotyczące lokalizacji inwestycji względem Obszarów Natura 2000 (w szczególności obszarów specjalnej ochrony ptaków) oraz szlaków migracyjnych zwierząt. Preferowane będą projekty:
- partnerskie i zapewniające wysoki efekt ekologiczny,
 - zgodne z planami dotyczącymi gospodarki niskoemisyjnej,
 - kompleksowe - obejmujące istotny fragment gminy, czy powiatu, bądź cały ich obszar, np. w formie programów inicjowanych przez jst., obejmujących działania o charakterze prosumenckim, zmierzające do ograniczenia niskiej emisji oraz zwiększenia udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym.

1.2. Efektywność energetyczna w małych i średnich przedsiębiorstwach

- a) *Cel priorytetu:* zwiększona efektywność energetyczna w małych i średnich przedsiębiorstwach
- b) *Wsparcie Unii Europejskiej:* 32 405 520 euro
- c) *Kierunki wsparcia:* wsparciem objęte zostaną projekty dotyczące głębokiej modernizacji energetycznej obiektów, w tym wymiany lub modernizacji źródła energii, mające na celu zwiększenie efektywności energetycznej poprzez zmniejszenie strat ciepła oraz zmniejszenie zużycia energii elektrycznej z ewentualnym uwzględnieniem OZE (z wyłączeniem źródeł w układzie wysokosprawnej kogeneracji i trigeneracji). Dodatkowo będzie możliwe wsparcie instalacji odzyskujących ciepło odpadowe zgodnie z definicją w dyrektywie 2012/27/UE. W ramach priorytetu finansowane będą przedsięwzięcia zakładające zastosowanie technologii efektywnych energetycznie w przedsiębiorstwie (w tym modernizacja i rozbudowa linii produkcyjnych na bardziej efektywne energetycznie oraz wprowadzenie systemów zarządzania energią).
- d) *Beneficjenci:*
- małe i średnie przedsiębiorstwa,
 - grupy producentów rolnych,
 - podmiot wdrażający instrument finansowy,
 - przedsiębiorstwa z większościowym udziałem jst .
- e) *Kryteria finansowania:* w przypadku inwestycji w urządzenia do ogrzewania, wsparcie może zostać udzielone na inwestycje w odnawialne źródła energii oraz w kotły spalające biomasę lub ewentualnie paliwa gazowe, ale jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy osiągnięte zostanie znaczne zwiększenie efektywności energetycznej oraz gdy istnieją szczególnie pilne potrzeby. Inwestycje muszą przyczyniać się do zmniejszenia emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń powietrza oraz do znacznego zwiększenia oszczędności energii. Wspomniane inwestycje mogą zostać wsparte jedynie w przypadku, gdy podłączenie do sieci ciepłowniczej na danym obszarze nie jest uzasadnione ekonomicznie. Dofinansowanie uzyskają projekty, których efektem realizacji będzie oszczędność energii na poziomie nie mniejszym niż 25%. Warunkiem wstępnym realizacji inwestycji będzie

przeprowadzenie właściwej oceny potrzeb i metod osiągnięcia oszczędności energii w sposób opłacalny, tak aby czynnikiem decydującym o wyborze takich inwestycji był najlepszy stosunek wykorzystania zasobów do osiągniętych rezultatów. Obowiązkowym warunkiem poprzedzającym realizację takich projektów będzie przeprowadzenie audytów energetycznych, które posłużą weryfikacji faktycznych oszczędności energii oraz wynikających z nich wymiernych skutków finansowych dla przedsiębiorstwa.

- f) *Wybór projektów do dofinansowania:* będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kluczowe w ramach oceny projektów będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych. Poza tym o wsparciu takich projektów decydować będą także inne osiągnięte rezultaty w stosunku do planowanych nakładów finansowych (np. wielkość redukcji CO₂). Efekty (wskaźniki) realizacji projektów: zmniejszenie zużycia energii końcowej w wyniku realizacji projektów [GJ/rok], ilość zaoszczędzonej energii cieplnej, ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej będą monitorowane na etapie wdrażania i udostępniane jako informacja dodatkowa w rocznym sprawozdaniu monitoringowym. W przypadku inwestycji dotyczących źródeł ciepła, wsparte projekty muszą skutkować redukcją CO₂ w odniesieniu do istniejących instalacji (o co najmniej 30% przypadku zamiany spalanego paliwa). Projekty powinny być uzasadnione ekonomicznie i społecznie oraz, w stosownych przypadkach, przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu. Wsparcie powinno być uwarunkowane wykonaniem inwestycji zwiększających efektywność energetyczną i ograniczające zapotrzebowanie na energię w budynkach, w których wykorzystywana jest energia ze wspieranych urządzeń. Inwestycje w tym zakresie mają długotrwały charakter i dlatego powinny być zgodne z właściwymi przepisami unijnymi. Wspierane urządzenia do ogrzewania powinny od początku okresu programowania charakteryzować się obowiązującym od końca 2020r. minimalnym poziomem efektywności energetycznej i normami emisji zanieczyszczeń, które zostały określone w środkach wykonawczych do dyrektywy 2009/125/WE z dnia 21 października 2009r. ustanawiającej ogólne zasady ustalania wymogów dotyczących ekoprojektu dla produktów związanych z energią. Preferowane będą projekty:
- których efektem realizacji będzie oszczędność energii na poziomie nie mniejszym niż 60 %;
 - wykorzystujące odnawialne źródła energii;
 - w których wsparcie udzielane jest poprzez przedsiębiorstwa usług energetycznych (ESCO).

1.3. Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze mieszkaniowym

- a) *Cel priorytetu:* Zwiększona efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych wielorodzinnych.
- b) *Wsparcie Unii Europejskiej:* 151 572 922 euro
- c) *Kierunki wsparcia:* wspierane będą działania związane z modernizacją energetyczną budynków (użyteczności publicznej i mieszkalnych wielorodzinnych) promujące jej kompleksowy wymiar, tzw. głęboką modernizację opartą o system monitorowania i zarządzania energią oraz dotyczące wymiany oświetlenia na energooszczędne. W obszarze ochrony zdrowia projekty z zakresu termomodernizacji mogą dotyczyć tylko obiektów, których funkcjonowanie będzie uzasadnione w kontekście map potrzeb, opracowanych przez Ministerstwo Zdrowia. W ramach priorytetu możliwa będzie realizacja projektów dotyczących m.in. ocieplenia obiektów, modernizacji systemów grzewczych wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła, systemów wentylacji i klimatyzacji, oraz instalacji OZE (z wyłączeniem źródeł w układzie wysokosprawnej kogeneracji i trigeneracji) na potrzeby modernizowanych energetycznie budynków. W ramach priorytetu możliwe do realizacji będą również,

jako projekty demonstracyjne, publiczne inwestycje w zakresie budownictwa o znacznie podwyższonych parametrach energetycznych w budynkach użyteczności publicznej.

d) *Beneficjenci:*

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, podmioty publiczne, których właścicielem jest JST lub dla których podmiotem założycielskim jest JST,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządów terytorialnych,
- spółdzielnie mieszkaniowe i wspólnoty mieszkaniowe,
- towarzystwa budownictwa społecznego,
- organizacje pozarządowe,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- Kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- Podmiot wdrażający instrument finansowy.

e) *Kryteria finansowania:* W przypadku inwestycji w urządzenia do ogrzewania, wsparcie może zostać udzielone na odnawialne źródła energii oraz w kotły spalające biomasę lub ewentualnie paliwa gazowe, ale jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy osiągnięte zostanie znaczne zwiększenie efektywności energetycznej oraz gdy istnieją szczególnie pilne potrzeby. Inwestycje muszą przyczyniać się do zmniejszenia emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń powietrza oraz do znacznego zwiększenia oszczędności energii. Wspomniane inwestycje mogą zostać wsparte jedynie w przypadku, gdy podłączenie do sieci ciepłowniczej na danym obszarze nie jest uzasadnione ekonomicznie. Warunkiem wstępnym realizacji inwestycji będzie przeprowadzenie właściwej oceny potrzeb i metod osiągnięcia oszczędności energii i redukcji emisji w sposób opłacalny, tak aby czynnikiem decydującym o wyborze takich inwestycji był najlepszy stosunek wykorzystania zasobów do osiągniętych rezultatów, obowiązkowym warunkiem poprzedzającym realizację takich projektów będzie przeprowadzenie audytów energetycznych, które posłużą do weryfikacji faktycznych oszczędności energii oraz wynikających z nich wymiernych skutków finansowych. Dofinansowanie uzyskują projekty, których efektem realizacji będzie oszczędność energii na poziomie nie mniejszym niż 25%.

f) *Wybór projektów do dofinansowania:* będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Efekty (wskaźniki) realizacji projektów: zmniejszenie zużycia energii końcowej w wyniku realizacji projektów [GJ/rok], ilość zaoszczędzonej energii cieplnej, ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej będą monitorowane na etapie wdrażania i udostępniane, jako informacja dodatkowa w rocznym sprawozdaniu monitoringowym. Kluczowe w ramach oceny projektów będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych. Poza tym o wsparciu takich projektów decydować będą także inne osiągnięte rezultaty w stosunku do planowanych nakładów finansowych (np. wielkość redukcji CO₂, wielkość redukcji PM10). W przypadku inwestycji dotyczących źródeł ciepła, wsparte projekty muszą skutkować redukcją CO₂ w odniesieniu do istniejących instalacji (o co najmniej 30% w przypadku zamiany spalanego paliwa). Projekty powinny być uzasadnione ekonomicznie i społecznie oraz, w stosownych przypadkach, przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu. Wsparcie powinno być uwarunkowane wykonaniem inwestycji zwiększających efektywność energetyczną i ograniczające zapotrzebowanie na energię w budynkach, w których wykorzystywana jest energia ze wspieranych urządzeń. Inwestycje w tym zakresie mają długotrwały charakter i dlatego powinny być zgodne z właściwymi przepisami unijnymi. Wspierane urządzenia do ogrzewania powinny od początku okresu programowania charakteryzować się obowiązującym od końca 2020r. minimalnym poziomem efektywności energetycznej i normami emisji zanieczyszczeń, które zostały określone w środkach wykonawczych do dyrektywy 2009/125/WE z dnia 21 października 2009r. ustanawiającej ogólne zasady ustalania wymogów dotyczących ekoprojektu dla produktów związanych z energią. Wszelkie

inwestycje powinny być zgodne z unijnymi standardami i przepisami w zakresie ochrony środowiska. Preferowane będą projekty:

- kompleksowe - obejmujące istotny fragment gminy, czy powiatu, bądź cały ich obszar, w formie programów inicjowanych przez jst lub innych beneficjentów, obejmujących działania o charakterze prosumenckim, zmierzających do ograniczenia emisji „kominowej” oraz zwiększenia udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym,
- wykorzystujące systemy zarządzania energią,
- realizowane w obiektach podłączonych do sieci ciepłowniczej, lub w których jednym z celów realizacji jest podłączenie obiektu do sieci ciepłowniczej,
- których efektem realizacji będzie oszczędność energii na poziomie nie mniejszym niż 60 %,
- wykorzystujące odnawialne źródła energii,
- w których wsparcie udzielane jest poprzez przedsiębiorstwa usług energetycznych (ESCO).

1.4. Wdrażanie strategii niskoemisyjnych

- a) *Cel priorytetu:* ograniczona niska emisja transportowa oraz kominowa w ramach kompleksowych strategii niskoemisyjnych.
- b) *Wsparcie Unii Europejskiej:* 137 760 326 euro
- c) *Kierunki wsparcia:* wsparciem objęte będą projekty związane ze zrównoważoną mobilnością miejską i podmiejską dotyczące zakupu oraz modernizacji niskoemisyjnego taboru szynowego i autobusowego dla połączeń miejskich i podmiejskich, a także inwestycje ograniczające indywidualny ruch zmotoryzowany w centrach miast np. P&R, zintegrowane centra przesiadkowe, wspólny bilet, drogi rowerowe, ciągi piesze, itp. Ponadto inwestycje związane z energooszczędnym oświetleniem miejskim oraz systemami zarządzania ruchem i energią. Wszystkie projekty dotyczące zwalczania emisji kominowej będą skierowane głównie na wymianę i dostosowanie do wybranych rodzajów paliw, źródeł ciepła w budynkach jednorodzinnych. Wspierane będą działania związane z modernizacją systemów grzewczych (wymiana źródła ciepła wraz z podłączeniem, połączona z odchodzeniem od wysokoemisyjnych paliw stałych), mających na celu redukcję emisji „kominowej” w budynkach jednorodzinnych, które mogą być uzupełniane poprzez instalację OZE (z wyłączeniem źródeł w układzie wysokosprawnej kogeneracji i trigeneracji).
- d) *Beneficjenci:*
- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
 - jednostki organizacyjne jednostek samorządów terytorialnych,
 - jednostki sektora finansów publicznych, inne niż wymienione powyżej,
 - przedsiębiorcy będący zarządcami infrastruktury lub świadczący usługi w zakresie transportu zbiorowego na terenach miejskich i podmiejskich,
 - organizacje pozarządowe,
 - PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
 - Podmiot wdrażający instrument finansowy.
- e) *Kryteria finansowania:* inwestycje w drogi lokalne lub regionalne mogą być finansowane jedynie jako niezbędny i uzupełniający element projektu dotyczącego systemu zrównoważonej mobilności miejskiej. Samodzielne projekty dotyczące wyłącznie infrastruktury drogowej nie będą akceptowane. W miastach posiadających transport szynowy (tramwaje) preferowany będzie rozwój tej gałęzi transportu zbiorowego poprzez inwestycje w infrastrukturę szynową i tabor. Jeżeli z planów lub dokumentów strategicznych albo z analizy kosztów i korzyści odnoszących się do zrównoważonej mobilności miejskiej, wynika potrzeba zakupu autobusów, dozwolony jest zakup pojazdów

spełniających normę emisji spalin co najmniej EURO VI. Priorytetowo będzie jednak traktowany zakup pojazdów o alternatywnych systemach napędowych (elektrycznych, hybrydowych, biopaliwa, napędzanych wodorem, itp.). Zakupowi niskoemisyjnego taboru powinny towarzyszyć inwestycje w niezbędną dla właściwego funkcjonowania zrównoważonej mobilności infrastrukturę. Inwestycje te nie będą obejmowały prac remontowych, jak również nie będą dotyczyły bieżącego utrzymania infrastruktury. Z kolei wsparcie projektów dotyczących zwalczania emisji kominowej może zostać udzielone na inwestycje w odnawialne źródła energii oraz w kotły spalające biomasę lub ewentualnie paliwa gazowe, ale jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy osiągnięte zostanie znaczne zwiększenie efektywności energetycznej oraz gdy istnieją szczególnie pilne potrzeby. Inwestycje muszą przyczyniać się do zmniejszenia emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń powietrza oraz do znacznego zwiększenia oszczędności energii. Warunkiem wstępnym realizacji inwestycji będzie przeprowadzenie właściwej oceny potrzeb i metod osiągnięcia oszczędności energii i redukcji emisji w sposób opłacalny, tak aby czynnikiem decydującym o wyborze takich inwestycji był najlepszy stosunek wykorzystania zasobów do osiągniętych rezultatów, obowiązkowym warunkiem poprzedzającym realizację projektów będzie przeprowadzenie audytów energetycznych, które posłużą do weryfikacji faktycznych oszczędności energii oraz wynikających z nich wymiernych skutków finansowych. Wspomniane inwestycje mogą zostać wsparte jedynie w przypadku, gdy podłączenie do sieci ciepłowniczej na danym obszarze nie jest uzasadnione ekonomicznie.

- f) *Wybór projektów do dofinansowania:* będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kluczowe w ramach oceny projektów będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych. Poza tym o wsparciu takich projektów decydować będą także inne osiągnięte rezultaty w stosunku do planowanych nakładów finansowych (np. wielkość redukcji CO₂, PM₁₀). Wspierane urządzenia do ogrzewania powinny od początku okresu programowania charakteryzować się obowiązującym od końca 2020r. minimalnym poziomem efektywności energetycznej i normami emisji zanieczyszczeń, które zostały określone w środkach wykonawczych do dyrektywy 2009/125/WE z dnia 21 października 2009r. ustanawiającej ogólne zasady ustalania wymogów dotyczących ekoprojektu dla produktów związanych z energią. Wsparte projekty muszą skutkować redukcją CO₂ w odniesieniu do istniejących instalacji (o co najmniej 30% w przypadku zamiany spalanego paliwa). Projekty powinny być uzasadnione ekonomicznie i społecznie oraz, w stosownych przypadkach, przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące realizację zasady zrównoważonego rozwoju. Preferowane będą projekty:

- w ramach ograniczenia niskiej emisji transportowej:
 - w miastach powyżej 20 tyś. mieszkańców,
 - poprawiające dostępność do obszarów koncentracji ludności i/lub aktywności gospodarczej, a także do rynku pracy i usług publicznych,
 - projekty multimodalne uwzględniające połączenie różnych nisko i zero emisyjnych środków transportu,
 - realizowane w miejscowościach uzdrowiskowych,
 - dotyczące zakupu taboru o alternatywnych źródłach zasilania (elektryczne, gazowe, wodorowe, hybrydowe).
- w ramach ograniczenia niskiej emisji kominowej:
 - dotyczące systemów grzewczych opartych na paliwach inne niż stałe,
 - wykorzystujące OZE,
 - realizowane w miejscowościach uzdrowiskowych,
 - wykorzystujące systemy zarządzania energią,
 - których efektem realizacji będzie redukcja emisji CO₂ o więcej niż 30%,
 - w których wsparcie udzielane jest poprzez przedsiębiorstwa usług energetycznych(ESCO).

1.5. Wysokosprawna kogeneracja

- a) *Cel priorytetu:* zwiększona produkcja energii w wysokosprawnych instalacjach w regionie.
- b) *Wsparcie Unii Europejskiej:* 15 000 000 euro
- c) *Kierunki wsparcia:* wspierane będą przedsięwzięcia dotyczące budowy lub przebudowy jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w wysokosprawnej kogeneracji i trigeneracji (również wykorzystujące OZE) wraz z niezbędnymi przyłączeniami, jak również działania mające na celu zastąpienie istniejących jednostek wytwarzania energii, jednostkami w wysokosprawnej kogeneracji i trigeneracji.
- d) *Beneficjenci:*
- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
 - jednostki organizacyjne jednostek samorządów terytorialnych,
 - jednostki sektora finansów publicznych, inne niż wymienione powyżej,
 - przedsiębiorstwa energetyczne,
 - organizacje pozarządowe,
 - spółdzielnie mieszkaniowe i wspólnoty mieszkaniowe,
 - towarzystwa budownictwa społecznego,
 - jednostki naukowe,
 - uczelnie/szkoły wyższe ich związki i porozumienia,
 - organy administracji rządowej w zakresie związanym z prowadzeniem szkół
 - PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne
 - kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
 - podmioty lecznicze oraz ich konsorcja.
- e) *Kryteria finansowania:* wsparcie otrzyma budowa, uzasadnionych pod względem ekonomicznym, nowych instalacji wysokosprawnej kogeneracji o jak najmniejszej z możliwych emisji CO₂ oraz innych zanieczyszczeń powietrza. W przypadku nowych instalacji powinno zostać osiągnięte co najmniej 10% uzysku efektywności energetycznej w porównaniu do rozdzielonej produkcji energii cieplnej i elektrycznej przy zastosowaniu najlepszych dostępnych technologii. Ponadto wszelka przebudowa istniejących instalacji na wysokosprawną Kogenerację musi skutkować redukcją CO₂ o co najmniej 30% w porównaniu do istniejących instalacji. Dopuszczona jest pomoc inwestycyjna dla wysokosprawnych instalacji spalających paliwa kopalne pod warunkiem, że te instalacje nie zastępują urządzeń o niskiej emisji, a inne alternatywne rozwiązania byłyby mniej efektywne i bardziej emisyjne. Ponadto dofinansowanie będą mogły otrzymać projekty dotyczące rozbudowy i/lub modernizacji sieci ciepłowniczych pod warunkiem dopuszczenia możliwości takiego wsparcia w ramach RPO WD 2014-2020, poprzez stosowne zapisy w Umowie Partnerstwa.
- f) *Wybór projektów do dofinansowania:* Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o przejrzyste i niedyskryminacyjne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. W ramach Programu wsparte mogą zostać jedynie projekty zapewniające jak najniższy poziom emisji CO₂ oraz innych zanieczyszczeń powietrza, a w szczególności PM 10. Kluczowe w ramach oceny projektów będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych. Projekty powinny być uzasadnione ekonomicznie oraz w stosownych przypadkach przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu. Poza tym o wsparciu takich projektów decydować będą także inne osiągnięte rezultaty w stosunku do planowanych nakładów finansowych (np. wielkość redukcji CO₂). Wskaźnik realizacji projektów dotyczący zmniejszenia CO₂ będzie monitorowany na

etapie wdrażania i udostępniany jako informacja dodatkowa w rocznym sprawozdaniu monitoringowym. Preferowane będą projekty:

- zakładające wykorzystanie OZE,
- zgodne z planami dotyczącymi gospodarki niskoemisyjnej,
- których efektem realizacji będzie redukcja emisji CO₂ o więcej niż 30%,
- w których wsparcie udzielane jest poprzez przedsiębiorstwa usług energetycznych (ESCO).

WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ WE WROCŁAWIU (WFOŚiGW).

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu wspomaga osiągnięcie długoterminowych celów środowiskowych województwa dolnośląskiego, przeznaczając środki finansowe na realizację przedsięwzięć priorytetowych. Celem strategicznym działań Funduszu jest poprawa stanu środowiska i uzyskania efektów ekologicznych niezbędnych do osiągnięcia wymagań dyrektyw środowiskowych Unii Europejskiej oraz podnoszenie świadomości i kreowanie postaw ekologicznych zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

W priorytecie „ochrona atmosfery” na rok 2015 zawarto następujące cele:

1. Zmniejszenie emisji pyłów i gazów, ze szczególnym uwzględnieniem redukcji dwutlenku siarki, tlenków azotu oraz gazów cieplarnianych z energetycznego spalania paliw i procesów technologicznych.
2. Ograniczenie niskiej emisji zanieczyszczeń na obszarach zabudowanych, turystycznych oraz przyrodniczo chronionych, w szczególności poprzez realizację zadań wynikających z przyjętych programów ochrony powietrza.
3. Ograniczenie emisji substancji toksycznych zagrażających zdrowiu i życiu ludności.
4. Racjonalizacja gospodarki energią, w tym wykorzystanie źródeł energii odnawialnej.
5. Realizacja kompleksowych programów termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej.
6. Podniesienie efektywności gospodarowania energią m.in. poprzez ograniczenie strat w procesie przesyłania i dystrybucji energii, w tym przebudowa systemów ciepłowniczych.
7. Realizacja innych zadań inwestycyjnych wynikających z przyjętych programów ochrony powietrza w tym „Programu ochrony powietrza dla województwa dolnośląskiego” przyjętego uchwałą nr XLVI/1544/14 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 12 lutego 2014r.

Z pozostałych priorytetów dla ochrony powietrza istotny jest również zapis o wprowadzaniu programów oszczędzania surowców i energii.

Fundusz realizować będzie zadania zapisane w priorytecie „ochrona atmosfery” dofinansowując ich realizację ze środków własnych oraz uczestnicząc w programie NFOŚiGW.

Lista programów priorytetowych na rok 2015 w dziedzinie ochrony atmosfery obejmuje projekty:

Racjonalizacja gospodarki energią w budynkach użyteczności publicznej z wykorzystaniem OZE.

- a) *Cel priorytetu:* program przewiduje działania w zakresie kompleksowej termomodernizacji w budynkach przeznaczonych na potrzeby administracji publicznej, oświaty, nauki, kultury fizycznej, sportu, opieki społecznej, socjalne i zdrowotnej.
- b) *Beneficjenci:* jednostki samorządu terytorialnego i ich związki.
- c) *Alokacja:* w formie zwrotnej i bezzwrotnej, łącznie 10 000 000 zł.
- d) *Intensywność dofinansowania:* zgodnie z „Zasadami udzielania i umarzania pożyczek oraz trybem i zasadami udzielania i rozliczania dotacji”.
- e) *Planowane efekty:* zmniejszenie lub uniknięcie emisji CO₂ w wysokości 2941 [Mg/rok].

Poprawa jakości powietrza – część 2. KAWKA

- a) *Cel priorytetu: likwidacja niskiej emisji wspierająca wzrost efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii.*
- b) *Beneficjenci: jednostki samorządu terytorialnego .*
- c) *Alokacja: NFOŚiGW – 18 630 826 zł, Wojewódzki Fundusz – w formie bezzwrotnej 6 210 275 zł, w formie zwrotnej 12 420 550 zł.*
- d) *Intensywność dofinansowania: do 90% kosztów kwalifikowanych, w tym 45% dotacji ze środków NFOŚiGW, do 15% dotacji i 30% pożyczki ze środków Wojewódzkiego Funduszu.*
- e) *Planowane efekty: do 31.12.2018r. osiągnięcie efektu rzeczowego i ekologicznego – zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, w szczególności pyłów PM10 o 28,79 [Mg/rok] w tym PM2,5 o 27,25 [Mg/rok] oraz zmniejszenie lub uniknięcie emisji dwutlenku węgla o 4792 [Mg/rok]*

Energooszczędne oświetlenie miejskie

- a) *Cel priorytetu: program wspiera przedsięwzięcia nie kwalifikujące się do uzyskania środków z innych programów pomocowych.*
- b) *Beneficjenci: jednostki samorządu terytorialnego do 20 tys. mieszkańców.*
- c) *Alokacja: w formie bezzwrotnej i zwrotnej łącznie 900 000 zł.*
- d) *Intensywność dofinansowania: zgodnie z „Zasadami udzielania i umarzania pożyczek oraz trybem i zasadami udzielania i rozliczania dotacji”.*
- e) *Planowane efekty: zmniejszenie lub uniknięcie emisji CO2 w wysokości 0,28 [Mg/rok].*

„Zasady udzielania i umarzania pożyczek oraz tryb i zasady udzielania i rozliczania dotacji” określają warunki wsparcia inwestycji ze środków Wojewódzkiego Funduszu, zgodnie z rocznym planem finansowym, listą przedsięwzięć priorytetowych, oraz kryteriami wyboru przedsięwzięć finansowanych. Wojewódzki Fundusz udziela pomocy finansowej na realizację zadań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych, w następującej wysokości:

- a) do 75% wartości zadania netto w przypadku dofinansowania tylko w formie pożyczki,
- b) do 25% wartości zadania netto w przypadku dofinansowania tylko w formie dotacji,
- c) w przypadku łączenia w/w form dofinansowania: do 25% wartości zadania netto w formie dotacji i do 50% wartości zadania netto w formie pożyczki, z zastrzeżeniem, że wysokość pożyczki nie może być niższa niż wysokość dotacji, do wysokości przyznanego dofinansowania ze środków Unii Europejskiej lub innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi - w przypadku pożyczek przeznaczonych na zachowanie płynności finansowej przedsięwzięć współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, a także przedsięwzięć finansowanych z udziałem innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi. W przypadku łączenia form dofinansowania z Funduszu, łączne dofinansowanie nie może przekroczyć 100% wartości zadania.

Zadania obejmujące termomodernizację (w zakresie docieplenia, wymiany stolarki okiennej i drzwiowej oraz instalacji centralnego ogrzewania oraz ciepłej wody użytkowej), dofinansowywane są tylko w formie pożyczki lub w formie dopłat do oprocentowania kredytów bankowych.